

ЗВІТ про результати аудиту відповідності на тему "Оцінка впливу на довкілля та стратегічна екологічна оцінка – на шляху до "Зеленого переходу"

ЗВІТ про результати аудиту відповідності на тему "Оцінка впливу на довкілля та стратегічна екологічна оцінка – на шляху до "Зеленого переходу"

Наприкінці 2025 року Рахункова палата України провела аудит з метою оцінки відповідності організації та реалізації процедур оцінки впливу на довкілля (ОВД) та стратегічної екологічної оцінки (СЕО) вимогам законодавства України, директивам Європейського Союзу та міжнародним зобов'язанням держави. У межах аудиту було досліджено стан нормативно-правового регулювання, інституційної спроможності органів влади, функціонування інформаційних систем, рівень прозорості процедур, участь громадськості, а також ефективність державного нагляду і моніторингу (https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2025/28-2_2025/Zvit_28-2_2025.pdf).

Загальна характеристика стану системи ОВД і СЕО

Рахункова палата підкреслила, що ефективне функціонування процедур ОВД та СЕО набуває особливого значення в контексті реалізації державної політики у сфері охорони довкілля та євроінтеграційних зобов'язань України. Зазначені інструменти покликані забезпечувати запобігання негативному впливу господарської діяльності та негативним наслідкам реалізації документів державного планування на стан довкілля і здоров'я населення, а також інтеграцію екологічних вимог у процес прийняття управлінських рішень.

За результатами аудиту встановлено, що в Україні сформовано нормативно-правову та інституційну основу для функціонування процедур ОВД та СЕО, які є важливими інструментами запобігання негативному впливу на довкілля і здоров'я населення. Запровадження процедур ОВД і СЕО стало суттєвим кроком у наблизенні національного законодавства до стандартів Європейського Союзу, забезпеченні прозорості прийняття управлінських рішень та інтеграції екологічних вимог у процес державного планування. Створено відповідні електронні реєстри, визначено уповноважені органи, нормативно врегульовано порядок підготовки звітів, проведення громадських обговорень і ухвалення рішень.

Разом з тим, аудит засвідчив, що практична реалізація окремих аспектів процедур не завжди забезпечує повною мірою їх превентивну функцію. У низці випадків ОВД і СЕО застосовуються радше як процедурна вимога, що обмежує їх реальний вплив на прийняття екологічно обґрунтованих управлінських рішень.

Основні проблеми нормативного та інституційного забезпечення

Попри наявність сформованої законодавчої бази, аудитом встановлено окремі недоліки її практичного застосування. Зокрема, контрольні повноваження органів у сфері стратегічної екологічної оцінки залишаються недостатньо чітко визначеними, а механізми відповідальності за порушення процедур потребують подальшого вдосконалення.

Крім того, існуюча модель державного нагляду, особливо в умовах мораторію на перевірки, обумовленого воєнним станом, не може забезпечити системний контроль за якістю проведення оцінок та дотриманням встановлених вимог.

Участь громадськості

Процедури ОВД і СЕО передбачають широкі можливості участі громадськості, що відповідає міжнародним зобов'язанням України, зокрема положенням Організації економічного співробітництва та розробки. Формально вимоги щодо проведення громадських слухань і консультацій у більшості випадків виконуються.

Водночас аудит показав, що рівень фактичної участі громадськості нерідко залишається низьким. Це пов'язано не лише з окремими випадками формального інформування населення, але й із недостатньою зацікавленістю громадян у відповідних процедурах, обмеженою обізнаністю щодо їх значення або складністю сприйняття екологічної інформації.

Унаслідок цього потенціал громадської участі як інструменту впливу на прийняття екологічно значущих рішень використовується не повною мірою.

Якість звітів з ОВД та СЕО

Аудит підтвердив, що система підготовки звітів функціонує та забезпечує формальне виконання вимог законодавства. Разом із тим, у частині випадків звіти потребують підвищення аналітичної якості, зокрема щодо оцінки альтернатив, кількісного аналізу впливів і наукового обґрунтування висновків.

Перевірка уповноваженими органами здебільшого зосереджується на відповідності структури документів встановленим вимогам, тоді як оцінка достовірності вихідних даних і застосованих методик здійснюється обмежено.

Висновки

СЕО та ОВД є надзвичайно важливими інструментами забезпечення збалансованого розвитку держави, оскільки вони сприяють інтеграції екологічних пріоритетів у процеси стратегічного планування та прийняття рішень щодо реалізації конкретних проєктів. Їх належне застосування дозволяє своєчасно виявляти потенційні ризики, мінімізувати шкоду для довкілля та здоров'я населення, підвищувати прозорість управлінських рішень і зміцнювати довіру громадськості.

Результати аудиту засвідчили, що в Україні створено необхідні передумови для ефективного функціонування процедур ОВД і СЕО як ключових інструментів екологічного управління. Водночас їх практична реалізація потребує подальшого вдосконалення з метою повного забезпечення превентивної функції запобігання негативному впливу на довкілля.

Аспекти процедур, які потребують подальшого розвитку, стосуються підвищення якості звітів, підсилення механізмів контролю за якістю проведення оцінок та дотриманням

встановлених вимог, вдосконаленням інформаційних систем, активізації участі громадськості та впровадження ефективного післяпроектного моніторингу.

Подальше вдосконалення процедур СЕО та ОВД матиме стратегічне значення для формування ефективної системи екологічного врядування в Україні та виконання міжнародних зобов'язань у сфері охорони довкілля.